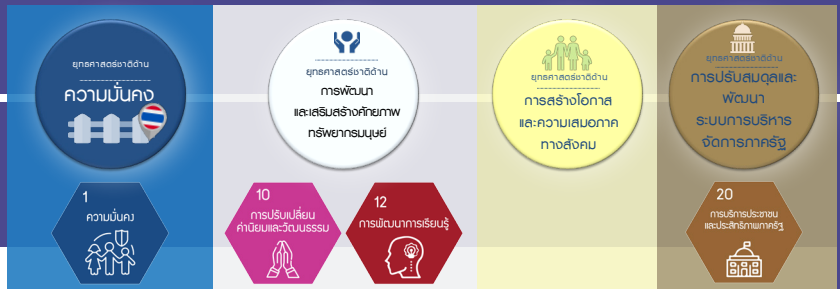

ด้านสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ

ดูสภาพระหว่างเสรีภาพของการทำหน้าที่สื่อบนความรับผิดชอบ
กับการกำกับที่มีความชอบธรรม การดำรงรักษาเสรีภาพ
ในการรับรู้ของประชาชน และการให้สื่อเป็นโรงเรียนของสังคม

แผนการปฏิรูปประเทศด้านสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ มีเป้าหมายอันพึงประสงค์ คือ มุ่งเน้นการสร้างดูสภาพระหว่างเสรีภาพของการทำหน้าที่ของสื่อบนความรับผิดชอบกับการกำกับที่มีความชอบธรรม และการใช้พื้นที่ดิจิทัลเพื่อการสื่อสารอย่างมีจรรยาบรรณ ดำรงรักษาเสรีภาพของการแสดงออก การรับรู้ของประชาชน ด้วยความเชื่อว่าเสรีภาพของการสื่อสารคือเสรีภาพของประชาชนตามแนวทางของประชาธิปไตย และเพื่อให้สื่อเป็นโรงเรียนของสังคมในการให้ความรู้แก่ประชาชน สร้างทักษะการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ ปลูกฝังวัฒนธรรมของชาติ และปลูกฝังทัศนคติที่ดี โดยในแผนการปฏิรูปประเทศฉบับเดิมที่กำหนดเรื่องและประเด็นปฏิรูปไว้จำนวน 6 เรื่อง ซึ่งมีสถานะการบรรลุเป้าหมายประจำปี 2563 **ในระดับใกล้เคียงในการบรรลุเป้าหมาย (สีเหลือง) 4 เรื่อง และอยู่ในระดับยังคงมีความเสี่ยงในการบรรลุเป้าหมาย (สีส้ม) 2 เรื่อง** นั้น ได้นำมาดำเนินการต่อเนื่องในแผนการปฏิรูปประเทศ (ฉบับปรับปรุง) ผ่านกิจกรรม Big Rock จำนวน 3 เรื่องและประเด็นปฏิรูป และอีก 3 เรื่องและประเด็นปฏิรูป เป็นกิจกรรมที่มีส่วนร่วมสนับสนุนการขับเคลื่อนกิจกรรม Big Rock ให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ได้ตามเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยแสดงรายละเอียดความเกี่ยวข้องของเรื่องและประเด็นปฏิรูปของแผนการปฏิรูปประเทศ (ฉบับเดิม) กับกิจกรรม Big Rock ของแผนการปฏิรูปประเทศ (ฉบับปรับปรุง) สรุปได้ดังนี้

สถานะการบรรลุเป้าหมาย ปี 2563	เรื่องและประเด็นปฏิรูปของแผนการปฏิรูปประเทศ (ฉบับเดิม)	กิจกรรม Big Rock ของแผนการปฏิรูปประเทศ (ฉบับปรับปรุง)
0801	การปฏิรูปการรู้เท่าทันสื่อของประชาชน	BR0801 การพัฒนาระบบคลังข้อมูลข่าวสารเพื่อการประชาสัมพันธ์เชิงรุกและการจัดการ Fake News
0802	แนวทางการส่งเสริมจริยธรรมและมาตรฐานวิชาชีพสื่อ	BR0802 การกำกับดูแลสื่อออนไลน์
0803	การปฏิรูปโครงสร้างอุตสาหกรรมสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ	BR0803 ทรยศระดับการรู้เท่าทันสื่อ
0804	การปฏิรูปแนวทางการกำกับดูแลสื่อออนไลน์	
0805	การปฏิรูปการบริหารจัดการความปลอดภัยไซเบอร์/กิจการอวกาศ และระบบเครื่องมือด้านการสื่อสารมวลชนและโทรคมนาคมเพื่อสนับสนุนภารกิจการป้องกันบรรเทาสาธารณภัยฯ	
0806	การปฏิรูประบบการบริหารจัดการข้อมูลข่าวสารภาครัฐ	

— เรื่องและประเด็นปฏิรูปของแผนการปฏิรูปประเทศ ฉบับเดิม ที่นำมาดำเนินการต่อเนื่องผ่านกิจกรรม Big Rock ของแผนการปฏิรูปประเทศ (ฉบับปรับปรุง)
 - - - เรื่องและประเด็นปฏิรูปของแผนการปฏิรูปประเทศ ฉบับเดิม ที่เป็นกิจกรรมสนับสนุนการขับเคลื่อนกิจกรรม Big Rock ภายใต้แผนการปฏิรูปประเทศ (ฉบับปรับปรุง)

สรุปการบรรลุเป้าหมายอันพึงประสงค์ของการปฏิรูปประเทศด้านสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ

รหัส	เป้าหมาย	สถานะการบรรลุเป้าหมายเทียบค่าเป้าหมาย	
		ปี 2564	ปี 2565
CR08G01	การมุ่งเน้นการสร้างดุลยภาพระหว่างเสรีภาพของการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนรับผิดชอบต่อสังคมกับการกำกับที่มีความชอบธรรม และการใช้พื้นที่ดิจิทัลเพื่อการสื่อสารอย่างมีจรรยาบรรณ ดำรงรักษาเสรีภาพของการแสดงออก การรับรู้ของประชาชนด้วยความเชื่อว่าเสรีภาพของการสื่อสารคือเสรีภาพของประชาชนตามแนวทางของประชาธิปไตย และสื่อเป็นโรงเรียนของสังคมในการให้ความรู้แก่ประชาชน สร้างทักษะการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ ปกป้องวัฒนธรรมของชาติ และปลูกฝังทัศนคติที่ดี	2564	2565

สถานะการบรรลุเป้าหมายของผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายอันพึงประสงค์ที่ 1 มีระดับใกล้เคียงในการบรรลุเป้าหมายเมื่อเทียบกับค่าเป้าหมายปี 2564 และปี 2565 โดยจากการสำรวจสถานภาพการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ (Media and Information Literacy: MIL) ของประชาชนไทยในปี 2563 พบว่า อยู่ในระดับดี มีคะแนนรวมเฉลี่ย 70.8 คะแนน ซึ่งสูงขึ้นจากปี 2562 ที่มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 67.1 คะแนน สะท้อนให้เห็นว่าประชาชนไทยมีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะการสื่อสาร และประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการดำเนินชีวิตประจำวันและการทำงานได้อย่างเหมาะสมและมีจริยธรรม รวมทั้งสามารถใช้เครื่องมือหรือวิธีการในการเฝ้าระวังสื่อสารสนเทศ เพื่อประเมินถึงประสิทธิภาพและผลกระทบที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงคะแนนองค์ประกอบของสถานภาพการรู้เท่าทันสื่อที่ประกอบด้วย ด้านการเข้าถึง (Access) 68.6 คะแนน การประเมิน (Evaluation) 72.3 คะแนน และการสร้าง (Create) 71.7 คะแนน พบว่าคะแนนด้านการเข้าถึงต่ำกว่าคะแนนรวมเฉลี่ย แสดงว่าประชาชนไทยยังต้องได้รับการพัฒนาทักษะบุคคลในการค้นหา เข้าถึงข้อมูลและเนื้อหาที่จำเป็นสำหรับตนเองให้มากขึ้น โดยเฉพาะประชาชนในพื้นที่ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รวมถึงกลุ่มผู้สูงอายุ (Baby Boomer) นอกจากนี้ ในปี 2563 สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้ดำเนินการปรับปรุงตัวชี้วัดสถานภาพการรู้เท่าทันสื่อให้เท่าทันและสอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยผนวกรวมตัวชี้วัด MIL กับสมรรถนะการเข้าใจดิจิทัล (Digital Literacy: DL) ซึ่งเป็นการประเมินสมรรถนะให้ครอบคลุมทั้งในด้านสิทธิความรับผิดชอบ ความปลอดภัย แนวปฏิบัติในสังคมดิจิทัล ผลกระทบด้านสุขภาพจากการใช้อินเทอร์เน็ตและสื่อดิจิทัล ดิจิทัลคอมเมิร์ซ (Digital Commerce) และการเข้าใจกฎหมายภาวะเปราะบางทางสังคม โดยผลการประเมินยังคงอยู่ในระดับดี มีผลคะแนนเฉลี่ยที่ 68.6 คะแนน ซึ่งสอดคล้องกับผลการประเมิน MIL

สาระสำคัญของกิจกรรม Big Rock และสรุปสถานะการดำเนินงาน ประจำปี 2564

BR0801	กิจกรรมปฏิรูปที่ 1 การพัฒนาระบบคลังข้อมูลข่าวสารเพื่อการประชาสัมพันธ์เชิงรุก และการจัดการ Fake News	
หน่วยงานรับผิดชอบหลัก	สาระสำคัญ	สถานะการดำเนินงาน
 <p>ดศ.</p>	<p>มุ่งเน้นการให้ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานภาครัฐ มีมาตรฐานความแม่นยำ ความรวดเร็ว และมีช่องทางการติดต่อสื่อสารที่เพิ่มมากขึ้น รวมทั้งดำเนินงานในสถานการณ์ฉุกเฉินหรือสภาวะวิกฤตที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้รวดเร็ว และถูกต้อง จึงมีความจำเป็นที่ต้องกำหนดหน่วยงานรับผิดชอบหลักของภาครัฐในการพัฒนาระบบคลังข้อมูลข่าวสารเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการตรวจสอบติดตามข้อมูลข่าวสารที่เผยแพร่ออกไปให้มีความถูกต้อง รองรับวิถีชีวิตของประชาชน การประกอบอาชีพ และการบริหารจัดการภาคส่วนต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป (New Normal) ภายหลังจากการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 และสามารถประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข้อมูลที่ถูกต้องในเชิงรุกได้ เพื่อให้ประชาชนรับทราบข้อเท็จจริงที่ถูกต้องในเวลาที่เหมาะสมและป้องกันการสร้างความเสียหายต่อสังคมในวงกว้าง โดยนำเทคโนโลยีสมัยใหม่ อาทิ Big Data และระบบ AI เข้ามาช่วยและมีมาตรการสร้างแรงจูงใจหรือการให้รางวัลสำหรับการกำกับ เฝ้าระวัง Fake News เพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะเป็นปัจจัยสนับสนุนในการสร้างความมั่นคงให้กับประเทศ และเสริมสร้างวัฒนธรรมและจริยธรรมที่ดีให้กับประชาชน</p>	<p>😊 ได้มีการดำเนินงานเป็นไปตามขั้นตอนและกรอบระยะเวลาที่กำหนดไว้ในแผนขับเคลื่อนฯ โดยมีการขับเคลื่อนกิจกรรมที่สำคัญ อาทิ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ได้ดำเนินการเปิดศูนย์ประสานงานและแก้ไขปัญหาข่าวปลอม (Anti-Fake News Center: AFNC) ซึ่งมีการใช้เทคโนโลยีในการสืบค้นข้อมูลจากสื่อออนไลน์ต่าง ๆ มีการคัดกรองข้อความที่ได้มาเพื่อนำไปขอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องตรวจสอบความถูกต้อง และนำข้อมูลที่ได้รับการยืนยันจากหน่วยงานมาจัดทำเป็นคลังข้อมูลให้สืบค้นและนำไปเผยแพร่ในช่องทางต่าง ๆ รวมทั้งมีการแจ้งความดำเนินคดีกับผู้เผยแพร่ข่าวปลอม และสำนักงาน กสทช. ได้มีการดำเนินโครงการกำกับดูแลการออกอากาศเนื้อหารายการที่มีการนำเสนอข้อมูลข่าวสารของผู้ประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ให้เป็นไปตาม พ.ร.บ.การประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551 ตลอดจนกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง</p>

BR0802	กิจกรรมปฏิรูปที่ 2 การกำกับดูแลสื่อออนไลน์	
หน่วยงาน รับผิดชอบหลัก	สาระสำคัญ	สถานะการดำเนินงาน
 ดศ.	<p>มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพของหน่วยงานหลักในการร่วมมือกำกับดูแลสื่อออนไลน์ เพื่อให้สอดคล้องกับแนวโน้มปริมาณการใช้งานสื่อออนไลน์ที่คาดว่าจะเพิ่มขึ้นในอนาคต ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะแบบออนไลน์เพิ่มขึ้น รวมทั้งประชาชนสามารถเป็นทั้งผู้ผลิต (Creator) ผู้นำเสนอ (Sender) และผู้บริโภคสื่อ (Receiver) ไปพร้อมกันได้ ซึ่งข้อมูลและเนื้อหาสาระที่เผยแพร่อยู่บนแพลตฟอร์มต่าง ๆ ไม่มีผู้กำกับดูแลและบริหารจัดการที่ชัดเจน อาจทำให้มีการเผยแพร่ข้อมูล หรือการแสดงความคิดเห็น (Bully) ที่ไม่เหมาะสม และมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพของหน่วยงานหลักให้เป็นศูนย์ประสานงานในภาวะวิกฤติ อาทิ กรณีเกิดเหตุภัยพิบัติ หรือกรณีเกิดโรคระบาดรุนแรง โดยมุ่งเน้นการขับเคลื่อนหน่วยงานที่ประสานงานกับผู้ให้บริการสื่อออนไลน์ และพัฒนากลไกการกำกับดูแลกันเองในกลุ่มสื่อสารมวลชนบนพื้นฐานของจริยธรรมที่ดี และมีความเหมาะสมเป็นไปตามกฎ ระเบียบ กติกาที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการดูแลและคุ้มครองประชาชนผู้บริโภคสื่อ และผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมสื่อตามสิทธิที่พึงมีในการทำธุรกรรมการสื่อสารทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ</p>	 <p>ได้มีการดำเนินงานเป็นไปตามขั้นตอนและกรอบระยะเวลาที่กำหนดไว้ในแผนขับเคลื่อนฯ โดยมีการขับเคลื่อนกิจกรรมที่สำคัญ อาทิ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ได้ดำเนินโครงการจ้างเหมาเฝ้าระวังเว็บไซต์ผิดกฎหมาย และ Facebook Fanpage “อาสา จับตา ออนไลน์” โดยมีรายละเอียดการดำเนินการดังนี้ มีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานเก็บพยานหลักฐานภัยคุกคามทางอินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ ตลอด 24 ชั่วโมง เพื่อนำไปดำเนินการยื่นคำขอต่อศาลเพื่อให้มีคำสั่งระงับการแพร่หลาย ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่ผิดกฎหมาย นอกจากนี้ สำนักงาน กสทช. ได้ดำเนินโครงการจ้างที่ปรึกษาเพื่อพัฒนากลไกหรือมาตรการป้องกันการรั้งแก้มข่มขู่คุกคาม สตรี เด็ก และเยาวชน โดยช่องทางการรณรงค์ผ่านสื่อมีเดียมีเดียต่าง ๆ ซึ่งอยู่ระหว่างการศึกษานวัตกรรม และทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบ สาเหตุ พฤติกรรม และมาตรการป้องกันการรั้งแก้มข่มขู่คุกคามผ่านพื้นที่โซเชียลต่อสตรี เด็ก และเยาวชนทั้งในและต่างประเทศ</p>

BR0803	กิจกรรมปฏิรูปที่ 3 การยกระดับการรู้เท่าทันสื่อ	
หน่วยงาน รับผิดชอบหลัก	สาระสำคัญ	สถานะการดำเนินงาน
 อว.	<p>มุ่งเน้นการปลูกฝังและการรณรงค์ให้ประชาชนในทุกช่วงวัย ตั้งแต่เด็ก เยาวชน จนถึงผู้สูงอายุ ให้สามารถรู้เท่าทันสื่อและเลือกบริโภคสื่อได้อย่างถูกต้อง และมีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับสังคมและสร้างความมั่นคงให้กับประเทศภายใต้ความปกติใหม่ (New Normal) และมุ่งเน้นการยกระดับให้ประชาชนรู้เท่าทันสื่อและการสร้างสรรค์สื่อที่ดีและมีคุณภาพ โดยจะต้องให้ความสำคัญตั้งแต่ตัวบุคลากรผู้ซึ่งทำหน้าที่ถ่ายทอดและสนับสนุนการเรียนรู้ในด้านการศึกษา โดยบุคลากรดังกล่าวต้องเป็นผู้ที่มีความรู้เท่าทันสื่อ</p>	 <p>ได้มีการดำเนินงานเป็นไปตามขั้นตอนและกรอบระยะเวลาที่กำหนดไว้ในแผนขับเคลื่อนฯ โดยมีการขับเคลื่อนกิจกรรมที่สำคัญ อาทิ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ได้ดำเนินการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพและทักษะด้านดิจิทัล รวมถึงสร้างความตระหนัก ความรู้ ความเข้าใจการใช้โซเชียลแพลตฟอร์มให้แก่ ผู้สูงวัย ผู้ด้อยโอกาส และสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ได้ดำเนินกิจกรรมการพัฒนาคนไทยกลุ่มเป้าหมาย (เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ) เพื่อเตรียมพร้อมเป็น Digital Citizen ที่คุ้นเคยกับการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์อย่างมั่นคงปลอดภัย นอกจากนี้ สำนักงาน กสทช. ได้ดำเนินโครงการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของประชาชน เกี่ยวกับกิจการกระจายเสียง</p>

BR0803	กิจกรรมปฏิรูปที่ 3 การยกระดับการรู้เท่าทันสื่อ	
หน่วยงานรับผิดชอบหลัก	สาระสำคัญ	สถานะการดำเนินงาน
	<p>และปรับตัวได้ทันทั่วทั้งที่กับการเปลี่ยนแปลงในโลกของการสื่อสารในยุคดิจิทัล ดังนั้น การให้ผู้ประกอบการด้านสื่อสารมวลชนที่มีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและขับเคลื่อนการเรียนรู้ด้านสื่อ รวมทั้งการสนับสนุนการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้ให้สอดคล้องและรองรับกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อเป็นรากฐานของการปฏิรูปในประเด็นอื่น ๆ ต่อไป</p>	<p>และโทรทัศน์ เพื่อการใช้ประโยชน์อย่างรู้เท่าทัน โดยจัดทำหลักสูตรการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของประชาชนเกี่ยวกับกิจการกระจายเสียงและโทรทัศน์ เพื่อการใช้ประโยชน์อย่างรู้เท่าทัน จำนวน 2 หลักสูตร ในระดับมัธยม และระดับประชาชนทั่วไป</p>

สถานะการจัดทำหรือปรับปรุงกฎหมายภายใต้แผนการปฏิรูปประเทศ (ฉบับปรับปรุง) ได้กำหนดให้จัดทำกฎหมาย 2 ฉบับ โดยมีสถานะการดำเนินการสรุปได้ดังนี้

รายชื่อกฎหมายที่ดำเนินการจัดทำ/ปรับปรุง	แล้วเสร็จ	อยู่ระหว่างดำเนินการ	หมายเหตุ
1. พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.		✓	กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) ได้ดำเนินการจัดทำร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. .... ฉบับใหม่ โดยได้เสนอร่าง พ.ร.บ. ดังกล่าวไปยังสำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี และสำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ได้ตีเรื่องกลับมายัง พม. เพื่อให้จัดทำกฎหมายลำดับรองเพิ่มเติม ปัจจุบันอยู่ระหว่างร่างกฎหมายลำดับรอง
2. พระราชบัญญัติว่าด้วยการจัดการข้อมูลข่าวปลอม พ.ศ.		✓	อยู่ระหว่างหารือเพื่อศึกษาวิเคราะห์ความเป็นไปได้ตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยในการนี้ได้มีคำสั่งนายกรัฐมนตรี ที่ 117/2564 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการป้องกันปราบปรามและแก้ไขปัญหาการเผยแพร่ข้อมูลเท็จทางสื่อสังคมออนไลน์ ลงวันที่ 18 พฤษภาคม พ.ศ. 2564 เพื่อเร่งรัดติดตาม กำกับดูแล และบูรณาการการทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการดำเนินงานตามหน้าที่และอำนาจตามกฎหมาย รวมทั้งกำหนดนโยบาย มาตรการ และแนวทางปฏิบัติเพื่อบูรณาการป้องกันปราบปราม และแก้ไขปัญหาการเผยแพร่ข้อมูลเท็จทางสื่อสังคมออนไลน์ จัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และยกร่างกฎหมาย ระเบียบ ข้อกำหนด และประกาศที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนมาตรการทางปกครอง มาตรการทางภาษีและมาตรการทางสังคม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันปราบปรามและแก้ไขปัญหาให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อม และลดความเสียหายจากผลกระทบที่เกิดขึ้นได้รวดเร็ว

ประเด็นท้าทายและข้อเสนอแนะ

1. การเข้าถึงสื่อดิจิทัลของประชาชน

ความสามารถในการเข้าถึงสื่อดิจิทัลของประชากรบางกลุ่มยังคงมีข้อจำกัด เช่น กลุ่มคนว่างงาน กลุ่มผู้มีรายได้น้อย ผู้สูงอายุ เป็นต้น ประกอบกับความห่างไกลของพื้นที่กับโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัล รวมทั้งระบบฐานข้อมูลหรือศูนย์ข้อมูลข่าวสารยังไม่สมบูรณ์เพียงพอที่จะทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างสะดวกรวดเร็ว เพื่อใช้ตรวจสอบข้อเท็จจริงของข้อมูลข่าวสาร โดยเฉพาะในสภาวะวิกฤตที่ประชาชนจำเป็นต้องรับทราบข้อเท็จจริงอย่างทันทั่วถึงเพื่อให้สามารถรับมือต่อสถานการณ์ฉุกเฉินได้

2. การสร้างการรู้เท่าทันสื่อให้กับเด็กและเยาวชนในระดับประถมและมัธยมศึกษา

จำเป็นต้องพัฒนาบุคลากรครูให้มีความรู้ความเข้าใจและทักษะในการถ่ายทอดวิชาการรู้เท่าทันสื่อ รวมทั้งวิชาการรู้เท่าทันสื่อยังไม่ได้รับการบรรจุเป็นวิชาเฉพาะ จึงจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนอย่างเป็นรูปธรรม

3. การพัฒนาระบบ/อุปกรณ์ให้สามารถปฏิบัติงานในการกำกับดูแลสื่อออนไลน์

ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ควรเร่งรัดดำเนินการศูนย์ประสานงานและแก้ไขปัญหาข่าวปลอม รวมถึงการจัดตั้งศูนย์ประสานความร่วมมือด้านอาชญากรรมทางเทคโนโลยีและความมั่นคงปลอดภัยของระบบสารสนเทศ เพื่อให้สามารถรับมือกับปัญหาข่าวปลอมและอาชญากรรมทางเทคโนโลยีได้อย่างทันสถานการณ์ รวมทั้งควรเร่งดำเนินการพัฒนาคั้งข้อมูลข่าวสารเพื่อการประชาสัมพันธ์ภาครัฐเชิงรุก และการบริหารจัดการข้อมูลข่าวสารเพื่อการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารทั้งในภาวะปกติและภาวะวิกฤตที่ถูกต้อง รวดเร็ว เชื่อถือและอ้างอิงได้

4. หลักสูตรการรู้เท่าทันสื่อ

ควรเร่งยกร่างวิชาการรู้เท่าทันสื่อ และดำเนินการบรรจุให้เป็นวิชาเฉพาะ เพื่อสร้างทักษะการรู้เท่าทันสื่อที่เป็นรูปธรรมให้กับเด็กและเยาวชน รวมทั้งควรมีการจัดอบรม ประชาสัมพันธ์ และจัดค่ายการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อให้แก่บุคลากร ตลอดจนใช้เครือข่ายของมหาวิทยาลัยทั้งในส่วนกลางและภูมิภาคสร้างความเชื่อมโยงของมหาวิทยาลัยสู่ชุมชน เพื่อสื่อสารให้ประชาชนทุกช่วงวัย มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ

CR08G01 ผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายอันพึงประสงค์ที่ 1

1. การมุ่งเน้นการสร้างดุลยภาพระหว่างเสรีภาพของการทำหน้าที่ของสื่อับความรับผิดชอบต่อการทำหน้าที่ที่มีความชอบธรรม และการใช้พื้นที่ดิจิทัลเพื่อการสื่อสารอย่างมีจรรยาบรรณ ดำรงรักษาเสรีภาพของการแสดงออก การรับรู้ของประชาชนด้วยความเชื่อว่าเสรีภาพของการสื่อสารคือเสรีภาพของประชาชนตามแนวทางของประชาธิปไตย
2. สื่อเป็นโรงเรียนของสังคมในการให้ความรู้แก่ประชาชน สร้างทักษะการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ ปลูกฝังวัฒนธรรมของชาติ และปลูกฝังทัศนคติที่ดี

สถานการณ์ปี 2564

เทียบกับ ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุในปี 2564

สถานภาพการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศมีคะแนนเฉลี่ยในภาพรวม 73 คะแนน ขึ้นไป

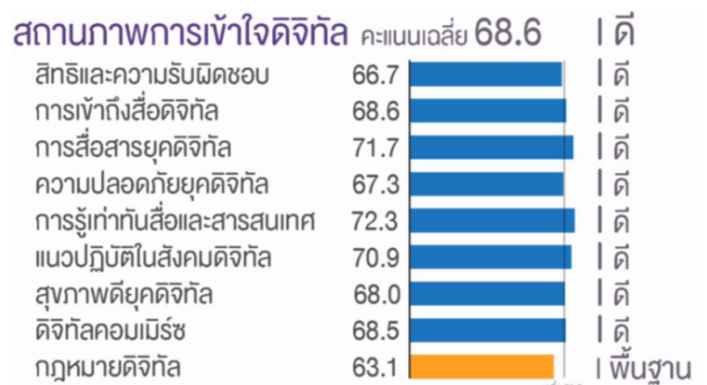
สถานการณ์ปี 2564

เทียบกับ ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุในปี 2565

สถานภาพการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศมีคะแนนเฉลี่ยในภาพรวม 76 คะแนน ขึ้นไป

สถานการณ์ในภาพรวมของผลสัมฤทธิ์อันพึงประสงค์จากการสำรวจสถานภาพการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ (Media and Information Literacy: MIL) ของประชาชนไทยในปี 2563 พบว่า อยู่ในระดับดี มีคะแนนรวมเฉลี่ย 70.8 คะแนน ซึ่งสูงขึ้นจากปี 2562 ที่มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 67.1 คะแนน สะท้อนให้เห็นว่าประชาชนไทยมีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะการสื่อสาร และประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการดำเนินชีวิตประจำวันและการทำงานได้อย่างเหมาะสม และมีจริยธรรม รวมทั้งสามารถใช้เครื่องมือหรือวิธีการในการเฝ้าระวังสื่อสารสนเทศ เพื่อประเมินถึงประสิทธิภาพและผลกระทบที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงคะแนนองค์ประกอบของสถานภาพการรู้เท่าทันสื่อที่ประกอบด้วย ด้านการเข้าถึง (Access)

68.6 คะแนน การประเมิน (Evaluation) 72.3 คะแนน และการสร้าง (Create) 71.7 คะแนน พบว่าคะแนนด้านการเข้าถึงต่ำกว่าคะแนนรวมเฉลี่ย

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

แสดงว่าประชาชนไทยยังต้องได้รับการพัฒนาทักษะบุคคลในการค้นหา เข้าถึงข้อมูลและเนื้อหาที่จำเป็นสำหรับตนเองให้มากขึ้น โดยเฉพาะประชาชนในพื้นที่ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รวมถึงกลุ่มผู้สูงอายุ (Baby Boomer) นอกจากนี้ในปี 2563 สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ดำเนินการปรับปรุงตัวชี้วัดสถานภาพการรู้เท่าทันสื่อให้เท่าทันและสอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยผนวกรวมตัวชี้วัด MIL กับสมรรถนะการเข้าใจดิจิทัล (Digital Literacy: DL) ซึ่งเป็นการประเมินสมรรถนะให้ครอบคลุมทั้งในด้านสิทธิความรับผิดชอบ ความปลอดภัย แนวปฏิบัติในสังคมดิจิทัล ผลกระทบด้านสุขภาพจากการใช้อินเทอร์เน็ตและสื่อดิจิทัล ดิจิทัลคอมเมอร์ซ (Digital Commerce) และการเข้าใจกฎหมายกระเปาะทางสังคม โดยผลการประเมินยังคงอยู่ในระดับดี มีผลคะแนนเฉลี่ยที่ 68.6 คะแนน ซึ่งสอดคล้องกับผลการประเมิน MIL

อย่างไรก็ดี วิกฤติการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 ทำให้ประชาชนจำเป็นต้องประยุกต์ใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลในชีวิตประจำวัน อาทิ การเรียน การทำงาน และการสื่อสารต่าง ๆ โดยสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) รายงานผลสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตประเทศไทย ปี 2563 พบว่า มีคนไทยใช้อินเทอร์เน็ต 50.1 ล้านคน เพิ่มขึ้น 2.6 ล้านคน จากปี 2562 และมีแนวโน้มระยะเวลาใช้งานเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เฉลี่ยวันละ 11 ชั่วโมง 25 นาที ในปี 2563 เพิ่มขึ้นจากปี 2562 1 ชั่วโมง 3 นาที โดยเฉพาะกลุ่มนักเรียนและนักศึกษาที่มีชั่วโมงการใช้อินเทอร์เน็ตสูงสุด เฉลี่ย 12 ชั่วโมง 43 นาทีต่อวัน ทั้งนี้ มีจำนวนผู้ใช้งานที่มีความไม่มั่นใจว่าข้อมูลที่ปรากฏบนอินเทอร์เน็ตมีความน่าเชื่อถือเพิ่มขึ้นจากปี 2562 ถึงร้อยละ 13.1 แสดงให้เห็นว่าผู้ใช้งานให้ความสำคัญกับความตระหนักรู้ถึงปัญหาในการใช้อินเทอร์เน็ตมากขึ้น ดังนั้น การพัฒนาระบบคลังข้อมูลข่าวสารเพื่อการประชาสัมพันธ์เชิงรุก และการจัดการ Fake News การกำกับดูแลสื่อออนไลน์ และการยกระดับการรู้เท่าทันสื่อ จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ยังคงต้องได้รับการขับเคลื่อนเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมาย

ที่มา: สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน)

การดำเนินงานที่ผ่านมา กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (คส.) ได้ให้ความสำคัญในการจัดการ Fake News โดยศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมและความมั่นคง (ANSCOP) (ศตปค.ตร.) ได้ดำเนินการรับเรื่องร้องเรียนปัญหาออนไลน์ ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2563 ถึงเดือนพฤศจิกายน 2564 มีจำนวนเรื่องที่ต้องตรวจสอบทั้งหมด 6,109 เรื่อง สามารถตรวจสอบเรียบร้อยแล้ว 2,162 เรื่อง และดำเนินการเผยแพร่ 1,234 เรื่อง โดยสัดส่วนข่าวปลอมในปี 2564 ลดลงร้อยละ 26.43 ข่าวจริงเพิ่มขึ้นร้อยละ 28.66 และข่าวบิดเบือนลดลงร้อยละ 6.69 นอกจากนี้ คส. ได้ร่วมกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และกองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (บก.ปอท.) ดำเนินการตามกฎหมายต่อผู้กระทำความผิด โดยในปี 2563 มีจำนวนคดีที่เข้าสู่กระบวนการทางกฎหมาย 158 ราย ดำเนินคดีแล้ว 59 ราย และปี 2564 จำนวน 135 ราย ดำเนินคดีแล้ว 57 ราย ขณะที่การพัฒนาระบบคลังข้อมูลข่าวสารเพื่อการประชาสัมพันธ์เชิงรุก คส. ได้ดำเนินโครงการศูนย์ประสานงานและแก้ไขปัญหข่าวปลอม (Anti-Fake News Center: AFNC) เพื่อวิเคราะห์เนื้อหา บริหารงานข่าว ประสานงาน และรับการแจ้งเตือน โครงการจ้างเหมาเฝ้าระวังเว็บไซต์ผิดกฎหมาย (Facebook Fanpage “อาสาจับตา ออนไลน์”) รวมทั้งสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (สำนักงาน กสทช.) ได้ดำเนินการกำกับดูแลการออกอากาศเนื้อหารายการที่มีการนำเสนอข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ของผู้ประกอบการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ (ผู้รับใบอนุญาต) ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ.2551 ตลอดจนกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ซึ่ง กสทช. ได้รับเรื่องร้องเรียนด้านผังรายการและเนื้อหารายการจำนวน 27 เรื่อง และดำเนินการตามกระบวนการเรียบร้อยแล้ว สำหรับการยกระดับการรู้เท่าทันสื่อ สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (สพธอ.) ได้ดำเนินงานสนับสนุนภารกิจคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (กิจกรรม การพัฒนาคนไทยกลุ่มเป้าหมาย (เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ) เพื่อเตรียมพร้อมเป็น Digital Citizen ที่คุ้นเคยกับการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์อย่างมั่นคงปลอดภัย) โดยมีกำลังคนที่ได้รับการยกระดับความรู้และทักษะด้านดิจิทัลมีความรู้ ความเข้าใจ เพิ่มขึ้นร้อยละ 87.84 ขณะที่ กระทรวงศึกษาธิการ (ศธ.) รวมทั้งสถาบันพัฒนาครูและผู้บริหารการศึกษา ได้จัดทำหลักสูตรการใช้ดิจิทัลอย่างปลอดภัยเพื่อพัฒนาครูบุคลากรทางการศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษาให้มีความรู้เท่าทันสื่อ ใช้สื่อได้อย่างปลอดภัย โดยมีบุคลากรผ่านการฝึกอบรมแล้วจำนวน 1,500 คน ขณะที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) จัดให้มีหลักสูตรออนไลน์ในระบบ e-Learning สำหรับครู บุคลากรทางการศึกษา และนักเรียน เพื่อสร้างความเข้าใจและแนวทางในการยุติการรังแกผ่านสื่อสังคมออนไลน์ พร้อมสนับสนุนการรณรงค์และสร้างเครือข่ายสื่อดี รวมทั้งกำหนดให้มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการรู้ดิจิทัล (Digital Literacy) อยู่ในกลุ่มสาระเรียนรู้เทคโนโลยีวิทยาการคำนวณ เพื่อให้นักเรียนสามารถใช้สื่อได้อย่างมีสติ รู้เท่าทัน และมีจริยธรรม นอกจากนี้ สพฐ. บูรณาการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินโครงการ เพื่อสนับสนุนการสร้างพื้นฐานการเรียนรู้ด้านโค้ดดิ้ง (Coding) เพื่อช่วยสอนให้เยาวชนได้รู้จักกับพื้นฐานสำคัญของการเป็นพลเมืองยุคดิจิทัลและความปลอดภัยสามารถใช้สื่อออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมาย การเข้าถึงสื่อดิจิทัลของประชาชนยังคงมีข้อจำกัดที่สำคัญ อาทิ ความห่างไกลของพื้นที่กับโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัล ความสามารถในการเข้าถึงสื่อดิจิทัลของประชากรบางกลุ่ม เช่น กลุ่มคนว่างงาน กลุ่มผู้มีรายได้น้อย ผู้สูงอายุ เป็นต้น รวมทั้งระบบฐานข้อมูลหรือศูนย์ข้อมูลข่าวสารยังไม่สมบูรณ์เพียงพอที่จะทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างสะดวกรวดเร็ว เพื่อใช้ตรวจสอบข้อเท็จจริงของข้อมูลข่าวสาร โดยเฉพาะในสภาวะวิกฤตที่ประชาชนจำเป็นต้องรับทราบข้อเท็จจริงอย่างทันท่วงทีเพื่อให้สามารถรับมือต่อสถานการณ์ฉุกเฉินได้ นอกจากนี้ ในด้านการสร้างการรู้เท่าทันสื่อให้กับเด็กและเยาวชนในระดับประถมและมัธยมศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาบุคลากรครูให้มีความรู้ความเข้าใจและทักษะในการถ่ายทอดวิชาการรู้เท่าทันสื่อ รวมทั้งวิชาการรู้เท่าทันสื่อยังไม่ได้รับการบรรจุเป็นวิชาเฉพาะ จึงจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนอย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย การดำเนินงานในระยะต่อไปหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องพัฒนาบุคลากรและพัฒนาระบบ/อุปกรณ์ให้สามารถปฏิบัติงานในการกำกับดูแลสื่อออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อาทิ เร่งรัดดำเนินการศูนย์ประสานงานและแก้ไขปัญหาข่าวปลอม รวมถึงการจัดตั้งศูนย์ประสานความร่วมมือด้านอาชญากรรมทางเทคโนโลยีและความมั่นคงปลอดภัยของระบบสารสนเทศ เพื่อให้สามารถรับมือกับปัญหาข่าวปลอมและอาชญากรรมทางเทคโนโลยีได้อย่างทันสถานการณ์ รวมทั้งควรเร่งดำเนินการพัฒนาคลังข้อมูลข่าวสารเพื่อการประชาสัมพันธ์ภาครัฐเชิงรุก และการบริหารจัดการข้อมูลข่าวสารเพื่อการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารทั้งในภาวะปกติและภาวะวิกฤตที่ถูกต้อง รวดเร็ว เชื่อถือและอ้างอิงได้ นอกจากนี้ ควรเร่งยกย่องวิชาการรู้เท่าทันสื่อ และดำเนินการบรรจุให้เป็นวิชาเฉพาะ เพื่อสร้างทักษะการรู้เท่าทันสื่อที่เป็นรูปธรรมให้กับเด็กและเยาวชน รวมทั้งควรมีการจัดอบรม ประชาสัมพันธ์ และจัดค่ายการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อให้แก่บุคลากร ตลอดจนใช้เครือข่ายของมหาวิทยาลัยทั้งในส่วนกลางและภูมิภาคสร้างความเชื่อมโยงของมหาวิทยาลัยสู่ชุมชน เพื่อสื่อสารให้ประชาชนทุกช่วงวัย มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ

